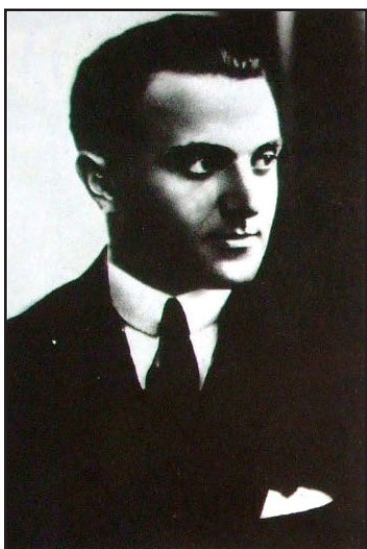

Dr. Alin SPÂNU¹

GENERALUL PAUL TEODORESCU ÎN JURNALUL LUI VICTOR SLĂVESCU (1938)

Aurel Perșu

Începutul anului 1938 nu anunța schimbări majore din politica internă. Alegerile din noiembrie 1937 nu au evidențiat un câștigător absolut, însă un alt scrutin electoral era programat în martie 1938. Guvernul condus de Octavian Goga se afla în tendințele europene, iar membrii cabinetului erau, în cea mai mare parte, cu experiență în politică și competenți. Generalul Paul Teodorescu și-a păstrat funcția de subsecretar de stat în Ministerul Apărării, însă

la conducerea departamentului a fost numit un nou lider, generalul Ion Antonescu. De cealaltă parte, Victor Slăvescu, finanțist respectat, cadru didactic la Institutul de Studii Economice și Școala Superioară de Război, politician cu experiență ministerială, surprinde evenimentele la care asistă și le notează cu rigurozitate, dar fără pasiuni personale. Relația cu Paul Teodorescu este una aparte și iese în evidență în cursul anului abia început. La cina din 25 ianuarie 1938 este invitat și subsecretarul de stat la Ministerul Apărării, cu care discută despre evoluțiile politice și, mai ales, schimbările din guvern. Despre noul ministru al Apărării, generalul Ion Antonescu, Teodorescu îl consideră „sever, energic, plin de el însuși. Ură mare pe Tătărescu, general Paul Angelescu, Glatz etc.”². Cei doi aprofundează situația politică și fac planuri până după miezul nopții. Se reîntâlnesc la un alt dineu, la 4 februarie 1938, organizat de Nicolae Caranfil, fostul ministru al Aerului și Marinei, unde se află mulți invitați. Subiectul zilei este arestarea inginerului Carp de la IAR, pe care Caranfil „îl susține”³ împotriva acuzațiilor ce i se aduc.

La 10 februarie 1938 regele Carol al II-lea și-a exprimat față de primul-ministru dorința de constituire a unui guvern de uniune națională, iar Octavian Goga a înțeles mesajul și a prezentat demisia cabinetului. În aceeași noapte, 10/11 februarie 1938, a fost alcătuit un guvern sub președinția patriarhului Miron Cristea. Primele măsuri au fost numirea de prefecți militari, decretarea stării de asediu și instituirea cenzurii la nivel național, dar și anularea alegerilor din martie 1938, fapt care a încheiat perioada monarhiei constituționale și a deschis regimul personal al regelui Carol al II-lea⁴. Imediat după aflarea veștilor Victor Slăvescu a notat în ziua

de 11 februarie 1938: „Ce dată istorică pentru schimbarea de regim ce începe astăzi! Un apel al Regelui către țară. Cred că andosează (a lua asupra sa – n.n.) direct prea mari răspunderi. Echipa este bună. Nu înțeleg prezența unui om imoral în politică, ca Armand Călinescu, la Interne”⁵. A doua zi, 12 februarie 1938, finanțistul este vizitat de dl și dna Ion Carp, părinții inginerului de la IAR, și Aurel Perșu⁶, care îl pun „la curent”⁷ cu ancheta penală. Este rugat să intervină și promite să vorbească cu generalii Ion Antonescu și Paul Teodorescu.

O discuție interesantă are loc între Victor Slăvescu cu ministrul Apărării și subsecretarul de stat în prima zi din luna martie 1938. Subiectul era construcția de cazărmi și fortificații la granița de vest pentru care Societatea Națională de Credit Industrial oferea 450 de milioane de lei. Antonescu s-a opus proiectului afirmând că „fortificarea prin linii continue a frontierei de vest este o nebulă, căci ar costa 60 de miliarde. Este mult mai util a avea trupe mai multe pentru care trebuie cazărmi și apoi linii ferate cu debite mari spre a aduce trupele din interior. Pentru aceasta ar fi suficient construcții noi de CFR de circa 6 miliarde de lei”⁸. După ce-l ascultă și analizează Slăvescu notează sec: „Pare a avea dreptate”⁹. Două săptămâni mai târziu (16 martie 1938) Paul Teodorescu îl vizitează acasă pe prietenul său, care îi prezintă un plan de construcție a unei fabrici de pulbere. De asemenea, gazda constată că de la venirea generalului Antonescu în fruntea Ministerului Apărării, „acțiunea de înzestrare a țării a încetat”¹⁰. Interlocutorul îi dă dreptate și vine cu argumente pentru această decizie. În opinia lui Slăvescu amicul său

„judecă obiectiv pe generalul Antonescu. Îi recunoaște părțile bune, dar mai cred că nu-i displac greșelile de care, poate, speră să profite, în sensul de a-i lua locul. Cred că Paul Teodorescu este destul de preocupat de el și cariera lui, deși îl cred și îngrijat de bunul mers al armatei. Ca prieten cred că nu se poate pune prea mult temei pe el. Georges Brătianu

Regele Carol al II-lea în uniformă de mareșal

Regele Carol al II-lea împreună cu Principele Mihai

fost constrâns să demisioneze și din funcție și din armată. Generalul Antonescu „deși brusc, a fost sincer și franc. Generalul Paul Teodorescu, mult mai fals și mai abil, l-a lucrat pe sub mână cât a putut”¹³.

Victor Slăvescu își continuă cu multă plăcere cariera de profesor la Școala Superioară de Război, unde își susține cursurile în fața sălilor pline de militari. Cu un asemenea prilej (8 aprilie 1938) discută și cu fostul comandant al Școlii, devenit din 30 martie 1938 ministrul Aerului și Marinei, care „regretă plecarea de la Ministerul Apărării Naționale, critică plecarea lui Antonescu și numirea lui Argeșanu (Ghiță Soldatul)”¹⁴. În aceeași zi Caranfil îi confiază că s-a consultat cu Paul Teodorescu pentru a-i propune numirea ca președinte al Consiliului de Administrație la IAR. Trei zile mai târziu prietenul în haină militară îl vizitează la birou și „mă solicită să-i recomand conducători și consilieri la IAR. Mă întreabă dacă n-aș primi să intru în consiliu. Îi răspund că mi-ar fi greu să mă prezidez generalul Prodan¹⁵. Îi promit tot concursul meu pentru a pune la punct această întreprindere atât de utilă și atât de amenințată cu decăderea prin intrigile celor ce o conduc”¹⁶. Discuțiile pe acest subiect se reiau la 14 aprilie 1938 când Slăvescu este gazda unui dineu la care iau parte, între alții, noul ministru al Aerului și Marinei, Philipps de la fabrica Explozivi, Leon Sculy și Costin Sturdza.

Sculptorul Ion Jalea¹⁷ apelează la Victor Slăvescu pentru a-l ajuta „să ia o lucrare”¹⁸ la Școala Superioară de Război. Motivul îl aduce la o nouă întâlnire cu Teodorescu, pentru care organizează un dejun (11 mai 1938), la care mai este invitată și familia Jalea. Subiectul era armonizarea punctelor de vedere între cerere și ofertă. Generalul acceptă propunerile, în principiu, însă la final îi destăinuie gazdei că va oferi spre realizare „lucrările mai mici, căci pentru cele mari ar vrea să se adreseze lui Mestrovici”¹⁹.

La aniversarea Restaurației (8 iunie 1938) Slăvescu este invitat să participe la manifestarea publică în care regele Carol al II-lea, „vădit contrariat, își citește discursul pe o ploaie cu ropote”²⁰. După-amiază participă la o recepție oferită de Legația Italiei și discută cu mai mulți invitați.

Îmi spunea că a refuzat să ducă regelui o scrisoare a lui spunând că i s-a interzis a se amesteca în treburile politice”²¹. Despre atitudinea și caracterul lui Paul Teodorescu se menționează și în cazul generalului Gheorghe Buicliu¹², fost secretar general la Ministerul Armamentului, care a

Printre aceștia se află și comandorul Gheorghe Jienescu, care „cu vorbă domoală, dar cu multă amărăciune în glas, îmi spune de multele slăbiciuni ale aviației. «Primele de zbor» nu se plătesc pentru orele de zbor pe aparate militare, ci pe aparate de școală, ceea ce nu este egal. Spiritul moral al aviatorilor ar fi bun dacă ar fi mai multă dreptate. Vorbește bine de generalul Teodorescu. Mai multă stimă pentru Caranfil decât pentru Irimescu”²¹. În ziua următoare, împreună cu colonelul Constantin, vizitează noul sediu al Școlii Superioare de Război aflat în construcție și la care a contribuit substanțial, pe care îl apreciază drept „ceva monumental”²². În aceeași zi, la Legația Elveției, are o discuție cu colonelul Delmas, atașatul militar la Franța la București, care găsește „utilă, instructivă și bine documentată”²³ activitatea sa didactică la Școala Superioară de Război. Totodată, Delmas i-a atras atenția „asupra importanței rețelei de șosele pentru apărarea națională”²⁴, capitol la care România nu stătea deloc bine.

Un incident banal ia proporții exagerate, consumă timp și nervi, și ajunge în cele din urmă în zona justiției, iar finanțistul are ocazia să constate birocrăția existentă, mai ales, în mediul cazon. La 10 iulie 1938, aflat la Constanța împreună cu familia, Slăvescu notează: „La întoarcere incident dezagreabil cu locotenent Tăutu – ofițer secund pe yachtul regal Luceafărul, care se ia la harță cu șoferul meu, într-o formă vulgară, pentru locul de așezare al automobilului”²⁵. Scandalul continuă la comisariatul de poliție, unde Slăvescu își exprimă „regretul pentru cele întâmplare”²⁶, însă Tăutu cere imperativ sancțiuni contra șoferului. În final, șoferul rămâne la Constanța pentru anchetă, iar familia Slăvescu revine în Capitală cu trenul. A doua zi șoferul este chemat la Comenduirea Pieții, ceea ce însemna că locotenentul Tăutu „continua harța”²⁷. Slăvescu mută și el intervenind la generalul Teodorescu și comandorul Alexandru Gheorghiu, secretar general la Ministerul Aerului și Marinei. Cei doi îl sună pe generalul Nicolae Macici, comandantul Diviziei 9 Infanterie din Constanța, „dând ordine în consecință”²⁸. Urmarea este că locotenentul Tăutu este chemat la București pentru a da explicații asupra incidentului. Ministrul Aerului și Marinei îi comunică amicului Victor (13 iulie 1938) că din anchetă a rezultat vinovăția șoferului Ghiță și i-a propus schimbarea acestuia. A doua zi Slăvescu află că șoferul este urmărit „mai departe”²⁹ de Comenduirea Pieții Constanța și îl informează imediat pe Teodorescu. La 15 iulie 1938, deși se află în vizită la societatea Astra Vagoane din Arad, îi telefonează generalului pentru a-i spune că șoferul său se află în continuare în arest „când tot el îmi dăduse alte informații”³⁰. Revine la Constanța cu trenul aerodinamic (16 iulie 1938) și primul lucru este să se intereseze „de soarta nefericitului șofer intrat pe mâinile Parchetului militar”³¹. Nefericitul este pus în libertate, însă memorialistul crede că generalul Macici „n-a fost la înălțime”³² în ancheta cazului. Comandorul Gheorghiu îi telefonează din partea ministrului Teodorescu că „întâmplarea nu va avea urmări, căci după terminarea anchetei dosarul se va trimite Parchetului civil, unde va fi închis”³³. În opinia finanțistului lucrurile nu sunt deloc clare, deoarece „ceea ce militarii găsesc grav, civilii închid pur și simplu dosarul”³⁴, deci nu rezultă dacă unii exagerează cu vinovăția, iar alții mușamalizează pur și simplu cazul. Măhnit de cele întâmplare îl creionează în tușe mai întunecate pe Paul Teodorescu, deoarece „cu toată bunăvoința lui de a mă

servi, nu se putea dezbăra de mentalitatea lui de militar³⁵. A daugă și puțină ironie, poate amară, după ce analizează de la ce a pornit acest scandal: „Ce istorie întreagă pe o chestie de hăț între șofer și ordonanță!”³⁶.

O lună mai târziu Paul Teodorescu reapare în însemnări în contextul unei discuții despre aviație, aviatori și IAR. Inginerul Aurel Perșu, devenit director la IAR, îi expune lui Slăvescu „greutățile ce are la întreprindere, din cauza amestecului insolit al militarilor. Aviatorii de la Ministerul Aerului sunt împărțiți în biserițe de interese, fiecare apărând – *et pour cause* – anumite tipuri de aeroplan și motoare. IAR a trebuit să dea multe bacșișuri – cca 4 milioane de lei pe an – sub conducerea lui Bastaki, spre a obține cele necesare. Generalul Paul Teodorescu este cinstit și de bună credință, dar are mentalitate de militar și e sub influența birourilor. Impresie dezolantă că IAR se îndreaptă către un arsenal, nu către o industrie care se ține în pasul vremii”³⁷. La 2 septembrie 1938, la ora 8 dimineața, ministrul Aerului și Marinei îl vizitează la domiciliu pe finanțist, care la ora 9,30 pleacă cu trenul din București, își recuperează soția din Focșani și se îndreaptă împreună spre Varșovia. Vor reveni din voiaj la 11 septembrie 1938 și își vor relua activitățile profesionale.

În ultima decadă a lunii septembrie 1938 generalul Nicolae Samsonovici³⁸, fost șef al Marelui Stat Major și ministru al Apărării, acum președintele Consiliului de Administrație al societății Cugir, Paul Teodorescu și Victor Slăvescu au o întâlnire unde „discutam situația întreprinderii”³⁹ și stabilesc o deplasare la fața locului pentru a se edifica. Vizita are loc la 26-27 septembrie 1938, iar Samsonovici este catalogat „un om simpatic, cam cazon și autoritar”⁴⁰. La întoarcere în Capitală este convocat de Paul Teodorescu care îi spune că trebuie să cedeze acțiunile deținute la IAR către stat. La răspunsul său prompt și afirmativ generalul „este încântat”⁴¹. Nu trec multe ore și în seara zilei de 29 septembrie 1938 cei doi iau cina, însă la masă a avut loc „o conversație banală”⁴².

Un alt ofițer superior trecut în rezervă care vine pentru a primi o funcție este generalul Gheorghe Linteș⁴³. El vine la șeful Creditului Industrial pentru „a-i da o întrebuințare”⁴⁴ și solicită o intervenție la ministrul Aerului și Marinei. Linteș va reveni cu aceeași cerere la 25 octombrie 1938 („vrea ocupație cu care să-și completeze bugetul”⁴⁵) și 2 noiembrie 1938 („să nu-l uit și să-i dau o întrebuințare”⁴⁶). În cele din urmă Linteș împreună cu generalii Paplica și Cica au primit sarcina de a conduce comisiile de inventariere a averii celor patru stabilimente militare. În aprilie 1939 solicitantul a fost numit membru într-un consiliu de administrație și director la unul din „stabilimentele ce am organizat pe baze de regii”⁴⁷. La finalul anului 1939 Slăvescu participă la serbarea Pomului de Crăciun de la Pirotehnica Armatei („foarte drăguță, cu cor bun”⁴⁸). Urmează o gustare la Cazinoul ofițerilor, unde generalul Linteș „îmi ține o scurtă cuvântare, la care răspund și eu în câteva cuvinte”⁴⁹.

La 6 octombrie 1938 memorialistul este acasă și dorește să lucreze, însă „nu este chip, căci vizitele se țin lanț”⁵⁰. Puțin după ora 9 îi trece pragul inginerul I. Bujoi, care îi povestește cum a fost chemat de Paul Teodorescu „spre a-i cere colaborarea la IAR, ce va deveni regie autonomă, după înalta sugestie ce a primit. El (Bujoi) arată lui Paul Teodorescu că soluția aleasă nu este bună (birocratie, lipsă de libertate etc.) și că el i-a propus să lase IAR sub formă de întreprindere pe acțiuni în mâna unui grup românesc de încredere (Banca Română,

Credit Industrial, Banca de Credit Român etc.), cu oameni corespunzători (Bujoi, Cretzianu, eu etc.)”⁵¹. Din cauza venirii lui Malaxa, care avea ca subiect construirea fabricii de pulbere, Bujoi pleacă rapid. După-amiază pe la ora 16 cei doi se reîntâlnesc și reiau discuția despre IAR.

În augurarea Șantierului Naval din Galați (22 octombrie 1938) oferă un alt prilej de socializare. În prezența regelui Carol al II-lea, care bate cu un ciocan de aur primul bulon, a guvernului și notabilităților de tot felul, Slăvescu schimbă „câteva cuvinte”⁵² cu Paul Teodorescu, Mihai Ghelmegeanu – ministrul Lucrărilor Publice și Comunicațiilor, generalul Ștefan Ionescu – șeful Marelui Stat Major, generalul Iosif Iacobici – „noul ministru al Înzeestrării”⁵³, generalul Florescu ș.a.

Ultima însemnare din 1938 despre Paul Teodorescu nu este una favorabilă acestuia. La 19 noiembrie 1938 inginerul Mihai Priboianu⁵⁴ vine la locuința lui Slăvescu și discută probleme economice și de numiri în diferite consilii de administrație. La un moment dat invitatul „critică aspru”⁵⁵ pe ministrul Aerului și Marinei, însă memorialistul nu a simțit nevoia să detalieze la ce se refereau acestea.

Finalul anului 1938 nu prevestește marile frământări din interiorul și exteriorul României care vor urma în anii următori. Victor Slăvescu și Paul Teodorescu se află în postul înalte, politice și economice, și nu știu că destinul le va rezerva, pentru început, satisfacția de a fi colegi de guvern. Era, din păcate, doar liniștea dinaintea furtunii...

GENERAL PAUL TEODORESCU IN VICTOR SLĂVESCU'S JOURNAL (1938)

The article presents the events that were noted by Victor Slăvescu in his journal in 1938. There are also mentioned the persons with who he interacted and the context of their discussions.

Keywords: Paul Teodorescu, Victor Slăvescu, 1938, meeting, King Carol the 2nd

Generalii Ion Antonescu și Paul Teodorescu, ministrul și subsecretarul de stat de la Ministerul Apărării

NOTE

- 1 Centrul de Studii Euro-Atlantice, București.
- 2 Victor Slăvescu, *Note și însemnări zilnice*, vol. II, ediție îngrijită, cuvânt înainte și indice de Georgeta Penelea-Filitti, Editura Enciclopedică, București, 1996, p. 212.
- 3 Ibidem, p. 216.
- 4 Mai multe detalii privind evoluția României în această perioadă a se consulta: Al. Gh. Savu, *Dictatura regală*, Editura Politică, București, 1970. Florea Nedelcu, *Viața politică din România în preajma instaurării dictaturii regale*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1973; Florea Nedelcu, *De la Restaurație la dictatura regală. Din viața politică a României 1930-1938*, Editura Dacia, Cluj, 1981.
- 5 Victor Slăvescu, *op. cit.*, p. 218.
- 6 Aurel Perșu (n. 26 decembrie 1890, București-5 mai 1977, București) inginer aerodinamic și pionier al designului auto. A absolvit ca șef de promoție Școala Superioară Tehnică de la Berlin-Charlottenburg (1913), și-a perfecționat studiile tot în Germania (1922-1923) și a brevetat primul automobil cu formă corectă aerodinamic (1924). În România a ocupat diferite funcții tehnice și a fost numit director la IAR Brașov (1938).
- 7 Victor Slăvescu, *op. cit.*, p. 219.
- 8 Ibidem, p. 226.
- 9 Ibidem.
- 10 Ibidem, p. 230.
- 11 Ibidem.
- 12 General Gheorghe Buicliu (n. 8 ianuarie 1883, Popeiu-Brașov-d. 18 octombrie 1966) a absolvit Școala de Ofițeri de Artilerie, Geniu și Marină (1906), Școala Specială de Artilerie (1908), profesor în Școala Militară, consilier pe probleme tehnice și învățământ militar în Marele Stat Major (1916-1920), comandantul Școlii de Aplicație de Artilerie (1926-1928), secretar general la Ministerul Apărării (1937), inspector general de armată (1937-1938), specialist în întreprinderile de tehnică militară (1945-1952). Pentru mai multe detalii, a se consulta: Adrian Stroe, Marin Ghinoiu, *Din elita artileriei*, Editura CTEA, București, 2012, p. 54.
- 13 Victor Slăvescu, *op. cit.*, p. 233.
- 14 Ibidem, p. 237.
- 15 General Ioan Prodan (n. 1877-d. 1950) a fost comandantul Corpului 6 Armată (1931), al Corpului 2 Armată (1934), inspector general de armată (1937) și președinte al Consiliului de Administrație al IAR (din martie 1938).
- 16 Victor Slăvescu, *op. cit.*, p. 237.
- 17 Ion Jalea (n. 19 mai 1887, Casincea-Tulcea-d. 7 noiembrie 1983, București) sculptor, membru al Academiei Române. A absolvit Școala de Arte și Meserii, Academia de Arte Frumoase și Academia Julien din Paris. Între operele sale se numără Monumentul Eroilor ceferiști (1923, București), Lupta lui Hercule cu Centaurul (1925, București), Arcaș odihnindu-se (1926), statuia lui Spiru Haret (1935) ș.a.
- 18 Victor Slăvescu, *op. cit.*, p. 242.
- 19 Ibidem.
- 20 Ibidem, p. 254.
- 21 Ibidem.
- 22 Ibidem.
- 23 Ibidem.
- 24 Ibidem.
- 25 Ibidem, p. 267.
- 26 Ibidem.
- 27 Ibidem, p. 268.
- 28 Ibidem.
- 29 Ibidem, p. 269.
- 30 Ibidem.
- 31 Ibidem, p. 270.
- 32 Ibidem.
- 33 Ibidem.
- 34 Ibidem.
- 35 Ibidem.
- 36 Ibidem, p. 268.
- 37 Ibidem, p. 279.
- 38 General Nicolae Samsonovici (n. 7 august 1877, Ștefănești, Dorohoi-d. 1950, penitenciarul Sighet) a deținut comanda Marelui Stat Major (26 iunie 1927-11 august 1932 și 11 decembrie 1934-1 februarie 1937) și a Ministerului Apărării Naționale (11 august 1932-9 noiembrie 1933).
- 39 Victor Slăvescu, *op. cit.*, p. 285.
- 40 Ibidem, p. 286.
- 41 Ibidem.
- 42 Ibidem.
- 43 General Gheorghe Linteș (n. 29 aprilie 1879-d. 1955, penitenciarul Făgăraș) a absolvit Școala Militară de Ofițeri de Artilerie, Geniu și Marină (1901), a evoluat profesional la gradul de căpitan (1910), maior (1916), locotenent-colonel (1917) și colonel (1919). A deținut funcțiile de șef al Serviciului Personal din Ministerul Apărării (1931-1932) și comandant al Corpului 3 Armată din Galați (1937). A fost numit președinte al Comitetului de Direcție al Administrației Comerciale a Stabilimentelor Industriale ale Aeronauticii și Marinei (1939-1940).
- 44 Victor Slăvescu, *op. cit.*, p. 287.
- 45 Ibidem, p. 299.
- 46 Ibidem, p. 304.
- 47 Ibidem, p. 319.
- 48 Ibidem, p. 471.
- 49 Ibidem.
- 50 Ibidem, p. 288.
- 51 Ibidem.
- 52 Ibidem, p. 297.
- 53 Ibidem.
- 54 Mihai Priboianu (n. 26 ianuarie 1892, București-d.?) inginer, prefect, ministru. A absolvit Școala Națională de Mine din Paris, a fost membru în Consiliul Superior de Mine și Consiliul Tehnic Superior din Ministerul Lucrărilor Publice. A fost prefect de Durostor (1922-1923), apoi s-a înscris în PNȚ și a fost numit președintele organizației Durostor și prefect de Argeș (1929-1930). A fost ales deputat de Argeș (1928-1931 și 1932-1933), a fost numit ministrul Înzestrării Armatei (iulie-septembrie 1940), apoi a fost arestat de regimul comunist 5/6 mai 1950 și a stat în închisoarea Sighet până în iulie 1955. Ulterior a fost deportat în comuna Măzăreni, raionul Slatina din Bărăgan. Pentru mai multe detalii, a se consulta: *Deportarea în Bărăgan. Destine*, documente și reportaje de Valentin Sămânță, Viorel Marineasa, Daniel Vighi, Editura Mirton, Timișoara, 1996; *Caietele Brătianu* nr. 1/aprilie 2010 (redactor coordonator Ioan Ardelean Pruncu).
- 55 Victor Slăvescu, *op. cit.*, p. 313.